

ШКОЛА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА – Б. М. СТУПАРИКА

У статті розкриваються чинники вибору професії та становлення особистості Б.М.Ступарика, одним із яких були школа, шкільні вчителі – добрі, але вимогливі, книга.

The factors of choice of profession and becoming of personality of B.M.Stuparika open up in the article, one of which were school, teachers – good, but demanding, book.

Вимогою сьогодення є відродження української школи, яка має увібрати в себе кращі народні та загальнолюдські ідеали і традиції, здобутки вітчизняної та світової педагогічної думки минулого й сучасності. Звернення дослідників до історії педагогіки, переоцінка ними деяких фактів життя і діяльності окремих особистостей допомагають по-новому оцінити здобутки вітчизняної педагогіки в контексті історичних подій та скористатися ними для формування й удосконалення нових освітніх технологій в умовах соціальних перетворень в Україні. У цьому контексті слід відзначити наукові дослідження, присвячені історії українського шкільництва, які помітно активізувалися в останні роки (Л. Березівська, Л. Вовк, І. Воробець, С. Дмитренко, Т.Завгородня, Н. Коляда, І. Курляк, Н. Побірченко, Б.Ступарик, О. Сухомлинська та ін.).

Педагогічна діяльність учителів-практиків майже не привертала увагу дослідників. Водночас без урахування їх здобутків, прорахунків буде порушена цілісність вітчизняної історії освіти. Щоб ліквідувати цю прогалину, варто звернутися до постаті вчителя, викладача, науковця Богдана Михайловича Ступарика.

Вибір професії – це велика відповідальність перед суспільством, батьками, а найголовніше – перед собою. Бо тільки сама людина може побачити, до чого в неї більший хист, може відчувати якими природними здібностями вона наділена. Саме таке відчуття допомагає правильно обрати майбутню професію. Покликання педагога не порівняти ні з якою іншою професією, адже від його вміння, майстерності, мудрості, мистецтва залежить життя, здоров'я, розум, характер, воля, громадське й інтелектуальне обличчя майбутнього нації – молоді.

Великий вплив на вибір професії Богдана Михайловича Ступарика мала школа, вчителі-наставники, яких у майбутньому великий педагог згадує у своїх спогадах з глибокою пошаною і вдячністю: Петра Івановича Різуна, Григорія Степановича Купновицького, Калину Миколаївну Факас, Ольгу Сокирко.

Сільська школа була осередком освіти і виховання, в ній навчали не тільки писати й читати, рахувати і співати, а й бути справжніми людьми, гідними синами і дочками своєї Батьківщини.

Першим учителем Богдана Михайловича був тодішній директор школи, Петро Іванович Різун, який закінчив Чортківську педагогічну семінарію і з 1932 по 1947 рр. працював у Задубрівцях директором школи, тому навчав і виховував не одне покоління задубрівчан. Умів викликати зацікавлення в учнів і бажання здобувати знання – вчитися. Б.М.Ступарик згадував: “Наш вчитель... навчав не одне покоління, був знаний як національно свідомий українець, намагався зацікавити нас, навчити українських віршів, пісень, казок” [1: 14]. На думку Богдана Михайловича він “був учителем від Бога”.

У школі Богдан Михайлович проявив відмінні успіхи в навчанні, користуючись чималим авторитетом серед однокласників. Зі спогадів однокласниці Шовкопляс Марії (Матійчук) дізнаємося, що виділявся він серед них допитливістю та активністю на уроках, багато читав, любив спілкуватися як з хлопцями, так і з дівчатами, мав значний вплив на однолітків.

Звичайно були й випадки прогулів уроків. Зокрема, за спогадами Богдана Михайловича, зайшовши до однокласника – Євгена Павлика і повідомивши, що два інспектори даватимуть контрольні роботи, запропонував не йти до школи. Відповідно – Євген зголосився. Такі прогули тривали біля двох тижнів, поки вчитель не зустрів батька Богдана Ступарика. Звичайно він мав бути покараний, але все обмежилось сваркою [1: 15-16].

Після закінчення початкової школи клас, у якому навчався Богдан Михайлович, перевели у центральне шкільне приміщення. Участь у його будівництві брали “дідусь, як вїйт, і тато як член комісії, яка займалася збиранням коштів”.

Величезний вплив на розвиток особистості Богдана Михайловича мав Григорій Степанович Купновицький. Саме він прищепив йому любов до математики. Вчитель викликав захоплення в учнів. Його уроки були не тільки цікавими, а й глибоко зворушували, бентежили уяву вихованців.

Зі спогадів Марії Шовкопляс дізнаємося, що у взаєминах з людьми завше брали гору у Григорія Степановича толерантність, високоблагородне ставлення до учнів та сільської громади. Вчитель був для багатьох учнів авторитетом. Вже в дорослому віці Богдан Михайлович згадував свого вчителя, як “мужню і відважну людину: Українець і Педагог з великої букви” [1: 22].

Він, будучи сином репресованих, виховував у своїх учнів національну свідомість, передавав незгасний вогонь любові до України.

Саме Григорій Степанович підтримав свого учня в хвилину тривоги і хвилювання, коли маму і сестру Богдана Михайловича забирали енкаведисти на допит. Слова педагога в той час були важливі для вихованця і закарбувалися в пам’яті на все життя: “Не переживай, все буде добре”. В цьому випадку слово вчителя було найголовнішим і найтоншим дотиком до дитячої душі.

Учителі в основу своєї педагогічної діяльності звертали посилену увагу на формування творчої особистості, намагалися, щоб учні не тільки засвоїли навчальний матеріал, а й були вихованими людьми. Залучаючи їх до позакласної виховної роботи, – працювали різноманітні гуртки (предметні, художньої самодіяльності), спортивні секції, шкільний хор, оркестр народних інструментів, театральний гурток. Щороку учні виступали з цікавими програмами на Шевченкових святах. До речі, Богдан Михайлович вперше дебютував на сцені сільського клубу в ролі проводиря у п’єсі “Невільник”, за одноіменним твором Т. Г. Шевченка. Але Б. Ступарик не тільки співав, декламував, а й грав у шахи і шашки, а дорослі навіть брали його у свою команду з волейболу.

Водночас у громадсько-суспільному вихованні учнів шкіл і гімназій Галичини значне місце відводилося книжці. Її використання вважалось важливим фактором суспільно-національного виховання української молоді. Плекання рідної культури й національних традицій серед молоді відповідало їх культурно-національним стремлінням – побудови соборної України. Зокрема, Василь Сухомлинський постійно наголошував на виховному впливі літератури на становлення особистості учня. Він зазначав: “Книга – це геніальний витвір людського розуму”, вона виховує “вихованця в світі інтелектуальних, естетичних і моральних цінностей” [2: 147], а читання – це “творення людини”, де педагог відіграє роль майстра-скульптора.

Утім не кожний педагог-скульптор може стати майстром, навіть коли намагається здійснювати цілеспрямований виховний вплив на школярів. Майстром стає той учитель, який в процесі навчання спонукає дітей до самовиховання та самовдосконалення, основою яких є самоосвіта, що вимагає сформованості у людини потреби в постійному читанні. Так, у шкільні роки Богдан Михайлович, незважаючи на необхідність допомагати в господарстві, дуже любив читати “і в бібліотеці не залишилося книжок для дітей і дорослих, які б я не прочитав” [1: 20]. Йому особливо подобалося читати зимовими вечорами, лежачи на теплій печі, де було розсипано для сушіння кукурудзу, “я читав, коли пас корову, коли мав хоч одну вільну хвилину [1: 26]. Богдан Михайлович захоплювався творами Тараса Шевченка, більшу

частину “Кобзаря” знав напам’ять. Коли він читав, для нього нічого не існувало, він занурювався у фантастичний світ книги.

У школі педагог відмінно вчився, був лідером у громадському житті. До нього з повагою ставилися вчителі, адже він виступав за школу в районі в предметних олімпіадах, був обраний головою ради піонерської дружини.

Перші спроби проявити себе у ролі педагога були у шостому класі: за проханням батька однокласниці він півроку допомагав їй готувати уроки з математики. Це свідчить про те, що Богдан Михайлович міг взяти на себе відповідальність та мав здібності до практичного застосування своїх знань. Проведений ефективно час дав свої результати і батько “підшефної” висловив йому подяку.

За відмінні успіхи в навчанні та громадську роботу Богдана Михайловича, як кращого учня Станіславської області, після шостого класу було нагороджено поїздкою до Києва (такою екскурсією нагороджували кращих учнів Станіславської області), яка залишила незабутні враження не тільки від оглядової екскурсії Києвом, а й від спілкування з ровесниками різних шкіл області, що розширили межі спілкування сільського хлопця з однолітками. З Києва учень привіз подарунки та море вражень, потоваришував з новими друзями, з якими листувався.

Після закінчення сільської семилітки Богдан Михайлович продовжив навчання у Снятинській середній школі, яке, як згадує Богдан Михайлович, було “справжньою зміною способу життя”.

Сімнадцятикілометровий шлях, що прокладався від Задубрівців до Снятина, та який потрібно було долати в різні пори року і за будь-якої погоди залишили в пам’яті на все життя фізичну біль – обморожені ноги.

Навчання в Снятинській середній школі було набагато важчим, ніж у сільській, семирічці. Перед учнями ставились значно вищі вимоги, панувала сувора дисципліна. Мешканці гуртожитку усвідомлювали, що кожний приїхав “вчитися і за це треба відповідати перед батьками та вчителями” [1: 33]. У старшому шкільному віці, зі спогадів однокласниці Богдана Михайловича Євдокії Ткачук дізнаємося, що вчителі були вимогливими, вони ставили перед учнями завдання, які потребували систематичної підготовки і сумлінного ставлення до навчання. Тому не всі витримували, і до закінчення 10 класу 30 % учнів залишили навчання в середній школі. Однак із тих, хто залишився вийшли відомі педагоги (доктор педагогічних наук, професор Олена Гнідан), літератори (письменник, лауреат Національної премії імені Т.Шевченка Ярема Гоян; літературознавець Михайло Веркалець), офіцери, медики тощо [1: 33-34].

Богдан Михайлович згадує своїх “прекрасних педагогів”: класного керівника Антоніну Ус, вчителя фізики Федора Дмитриченка, вчителя математики Іллю Семотюка, нагородженого орденом Леніна, вчителя астрономії і креслення Рафаїла Козулькевича, вчителя української літератури Володимира Гуцуляка, вчителя історії Сніжко. Саме вони мали вирішальний вплив на формування майбутнього педагога “як особу і на вибір майбутньої професії”. Вчителі надзвичайно вдало здійснювали вибір методів навчання, диференціювали завдання, проводили додаткові заняття та консультації. Кращих учнів вчителі запрошували додому, де можна було познайомитися з міським побутом, бібліотекою вчителя. Водночас педагоги намагалися підтримувати тісний зв’язок з батьками учнів, тримати їх у курсі всіх справ.

Євдокія Ткачук згадує, що Богдан Михайлович у середньому віці відрізнявся від своїх однолітків чудовою пам’яттю, жвавим мисленням, допитливістю. Він добре розв’язував різні математичні завдання, зв’язно викладав думки.

Після закінчення середньої школи постало питання вибору професії. Богдан Михайлович, добре пам’ятаючи своїх учителів, їхню професійність, неабиякий авторитет, хотів стати вчителем математики, тому вирішив поступати на фізико-математичний факультет Чернівецького університету.

Богдан Михайлович у своїх спогадах зазначає декілька мотивів, які вплинули на його виховання і життєву позицію, а саме:

- 1) “це трудова атмосфера, яка панувала в домі моїх батьків і моєї родини”;
- 2) повага в родині “до кожного, навіть найменшого”;
- 3) книжка;
- 4) “...На мене величезний вплив мала школа, атмосфера, яка панувала в ній, учителі з їхнім спрямуванням на розвиток задатків, з добротою і вимогливістю у стосунках, з готовністю прийти на допомогу”;
- 5) “на мою думку, вирішальне значення мало розмірене сільське життя і його громада з усіма виховними можливостями” [1: 25].

До останнього дня Богдан Михайлович з великою повагою і вдячністю згадував своїх наставників, які давали уроки добра і правди, які не тільки запам'ятовувались на все життя, а й впливали на поведінку в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ступарик Б. З порога вічності: Автобіографічна сповідь. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2005. – 208 с.
2. Сухомлинський В. О. Хто і що виховує дитину? Що у вихованні залежить від вас, педагога, і що від інших вихователів? // Сто порад учителям. – К.: Рад. школа, 1988. – С.147-151.

УДК 37.01(09)

Н.П. Воронецька

УКРАЇНОЗНАВЧІ СТУДІЇ КАНАДИ В ПЕРІОД ПОЛІТИКИ БАГАТОКУЛЬТУРНОСТІ КАНАДСЬКОГО УРЯДУ

У статті проведено аналіз діяльності українознавчих студій Канади 70-х – 80-х років ХХ століття.

The activity of Ukrainian studies courses of the 70-th – 80-th years of the XX century in Canada has been analyzed in this article.

Актуальність. Невід’ємною частиною історії українського народу стало життя українців поза межами України. Українська діаспора виступає активним промотором у різних галузях освіти. Саме українознавчі студії стали ефективним чинником національного духовного життя українців Канади.

Проаналізувати час заснування українознавчих студій при канадських університетах, причини збільшення чи зменшення кількості слухачів цих курсів при університетах у період багатокультурності і є метою даної статті.

Виклад основних положень. Найбільшого поширення вищі українознавчі студії у канадських університетах набули у 70-і – 80-і роки двадцятого століття, у період так званої політики багатокультурності канадського уряду.

Зміни, що почали формуватися у ментальності канадського суспільства, а, відтак, й у державній ідеології, знайшли своє відображення у поступовому, починаючи з 1971 р., запровадженні федеральним урядом П. Трюдо на державному рівні політики багатокультурності. Аналогічні закони дублювалися провінційними урядами. З часом, з 1975 р., наголос у політиці багатокультурності було перенесено з допомоги великим етнічним групам на взаєморозуміння, подолання дискримінації та соціальної нерівності, а федеральні субсидії спрямовувалися на всебічну підтримку нових емігрантів та малих етнічних груп. На практиці це, зокрема, виражалось у значному збільшенні як на федеральному, так на провінційному рівнях, фінансування на культурно-освітні потреби для національних меншин [1: 119].